

Andrés Benítez Eiroa

44 anys exercint la psiquiatria

Va arribar a Girona l'octubre de 1969 per cobrir una plaça al psiquiàtric de Salt. Hi va viure tres anys. En aquells temps hi havia moltíssims malalts internats, «uns 900» —recorda— i pocs metges. De monges sí que n'hi havia, des del 1913. Potser per això alguns malalts li deien «Sor Andrés». I encara per a d'altres era com una mena de pare. Perquè en aquell temps el Manicomi, com tot-hom en deia, era com un poble. Els pocs psiquiatres que hi havia feien vida entre aquelles parets, amb l'ajuda de les monges i d'uns quants curadors i els malalts, molts dels quals haurien pogut fer vida a casa seva gràcies als nous tractaments que començaven a difondre's.

L'interès per la psiquiatria li va néixer anys abans i lluny d'aquí, perquè el Dr. Andrés va néixer al Ferrol el 1944, i el primer cop que va entrar en una residència psiquiàtrica va ser quan estudiava quart de carrera. La residència era a Santiago de Compostel·la, i aquella primera feina li va proposar la governanta, que era amiga del seu pare. «El meu pare era ginecòleg i a casa érem onze germans. Set o vuit estudi-

àvem a la universitat. Qualsevol centímetre que entrés era benvingut. Recordo que el meu pare tenia amics dentistes. Els dentistes no feien mai guàrdies i tenien uns bons iots, però a mi em va agafar el *gustillo* per la psiquiatria i no me n'he penedit mai. Vaig dirigir el psiquiàtric de Salt els anys 1980-1981. He treballat vint anys a les presons de Girona i de Figueres i he estat cap de Salut mental del Baix Empordà».

Les malalties mentals són encara les grans desconegudes. I potser per això són també les que provoquen més desconcert i fins rebuig entre la resta de la població. «Antigament no hi havia

La paraula *delirare* deriva del llatí *delirare*, que significa «desviar-se del solc recte». Però els que habiten al «solc recte» més d'un cop van aconseguir regirar les tripes del Dr. Andrés

medicaments. A prop dels psiquiàtrics se sentien crits a totes hores». Orats, sonats, ximplers, bojós, folls, dements, endimoniats, llunàtics, neuròtics... Durant segles l'objectiu va ser tancar els malalts mentals, allunyar-los de la societat, recloure'ls. La paraula *delirare* deriva del llatí *delirare*, que significa «desviar-se del solc recte». Però els que habiten al «solc recte» més d'un cop van aconseguir regirar les tripes del Dr. Andrés. «A la gent se la tancava al manicomi i jo agafava grans cabrejos. Per la llei del 1931, qualsevol autoritat governativa, el governador civil o un alcalde de poble podien fer un ofici i internar un malalt al psiquiàtric per tota la vida. O la família. Internaven l'hereu. Mentre estava internat li feien un expedient d'incapacitació, i el germà o el cosí podia fer el que volgués. Els metges sempre hem lluitat per la llibertat dels malalts, pels seus drets, que s'estaven trepitjant».

Una de les primeres coses que van prohibir aquells joves psiquiatres van ser les injeccions de trementina. «Posaven una injecció a la cuixa o a la cama del malalt que estava agitat. Això li provocava un abscess i molt de dolor

>> Tres moments amb el Dr. Andrés Benítez a casa seva.

JUDIT PUJADÓ > TEXT I FOTOS

ADREÇA WEB
PER ESCOLTAR
L'ENTREVISTA
goo.gl/vilylf

i ja no tenien pebrots de moure's. Els immobilitzaven químicament i encara de vegades havíem d'obrir aquells abscessos perquè s'infectaven. Vam prohibir les injeccions de trementina. Feia uns anys, el 1952, s'havia descobert la cormapracina, el primer neurolèptic. I el 1958 es va descobrir l'haloperidol. A més de calmar els malalts els nous medicaments tenien propietats anti-psicòtiques. Quan vaig arribar a Salt es preparaven pastilles amb aquests components».

Un altre dels objectius d'aquells anys va ser començar a externalitzar malalts. El Dr. Cristóbal Colón fundava la Cooperativa la Fageda per dignificar la vida de molts discapacitats. Els psiquiatres de Salt miraven que cada cop més malalts poguessin fer vida en pisos amb l'ajuda dels curadors. Si en aquells moment hi havia cinc-cents malalts, cent eren aguts i els altres eren crònics. «Vam començar a externalitzar els malalts crònics perquè et miraves els expedients i deies: Ostres! Però aquest, per què és aquí? I resulta que havia agafat una borratxera feia vint anys i ja no n'havia sortit! Un cop vaig trucar el fill d'un intern que havia es-

tat alcohòlic i li vaig dir que el seu pare estava molt bé, que feia més de vint anys que no bevia i que podia tornar a casa. El fill va començar dient que l'habitació del pare estava ocupada, que... "No pateixi, vostè ho arregli, no hi ha pressa" —li vaig dir—. "No farem una sortida brusca. Ho farem a poc a poc. Primer els caps de setmana i així". Al final el fill em va dir que li havia sabut molt greu que el seu pare hagués estat tants anys ingressat sense necessitat». Els malalts rebien una pensió. El 80 % estava destinada a pagar les despeses, però el 20 % restant era per a ells. «Per comprar-se un entrepà, o fer un cafè o anar d'excursió», explica el Dr. Andrés. De tant en tant se'ls enduien de

«La meva filosofia ha estat la de dir la veritat sempre. Si és sí, és sí. Si és no, és no, perquè ells no entenen que els enganyin. Has de ser molt clar»

vacances. Ell, un parell de monges, uns quants curadors i cinquanta malalts. «Un any vam anar a Santiago de Compostel·la. Era la festa de l'Ascensió. Vaig llegir al diari que hi aniria el president Pujol, i els vaig preguntar: "Què preferiu, anar a fires o anar a veure el president?" "President, president, president!", van dir. Vaig trucar a Protocol de la Generalitat i ho van arreglar. Vaig fer fer una placa amb un text en català a un argenter d'allà que coneixia el meu pare i l'hi vam anar a donar. I resulta que després ens vam trobar el president a l'avió de tornada».

«A Salt hi havia una relació molt afectiva. A la tarda s'asseien malalts, monges i curadors en uns bancs a fer petar la xerrada. Per Sant Joan fèiem una bona *verbena*. La meva filosofia ha estat la de dir la veritat sempre. Si és sí, és sí. Si és no, és no, perquè ells no entenen que els enganyin. Has de ser molt clar. N'he après moltes coses, com ara el valor de la discreció i el de la convivència, que són molt importants. Però un gra de bogeria sempre és bo —afegeix—. Ni que sigui una espurna!».

JUDIT PUJADÓ